

Nr 118.

Av herr **Thulin**, *angående utredning och förslag om en utvidgning av gällande bestämmelser om kommunala nybildningar m. m.*

Vid 1928 års riksdag väckte undertecknad en motion, som avsåg företagande av utredning, huruvida icke en särskild kommunalförfattning för en sekundärkommun, bestående av Stockholms stad och omgivande kommuner, borde införas. Redan då motionen förelåg, vitsordades det från åtskilliga håll, att motionen innefattade ett betydelsefullt spörsmål, som förr eller senare måste erhålla sin lösning i en eller annan riktning. Sålunda uttalade sig ett antal till Stockholm gränsande kommuner till förmån för åvägabringande av en utredning. Jämväl inom Stockholm väckte spörsmålet intresse och gjordes till föremål för offentlig diskussion.

I det utlåtande, som konstitutionsutskottet avgav i anledning av motionen, framhölls, att i åtskilliga avseenden vore en enhetlig behandling av de kommunala angelägenheter beträffande hela det område, som fölle inom en storstads rayon, synnerligen behöflig och att vad Stockholm beträffar det onekligen föreläge behov av en reglering i förevarande avseende. I första hand med avseende å kommunikationsangelägenheter, såväl stadsplane- och bebyggelse- som egentliga trafikfrågor men även på andra kommunala områden vore Stockholm och dess förorter i hög grad beroende av varandra. Avsaknaden av en gemensam kommunal organisation mellan Stockholms stad och de tjugotvå omkringliggande kommuner, vilka plägade räknas såsom helt eller delvis fallande inom Stockholms förortsområde, medförde på grund därav vissa olägenheter. Dessa kommuner hade onekligen i flere hänseenden större naturlig gemenskap med Stockholm än med övriga delar av Stockholms län, med vilka de vore förenade ej blott administrativt utan genom landstingsorganisationen även kommunalt. Möjligheten att ingå kommunalförbund mellan Stockholm och någon eller några av de kringliggande kommunerna kunde föga bidra att lösa de föreliggande frågorna.

Såsom torde framgå av det lämnade referatet av konstitutionsutskottets inledande uttalanden ansåg utskottet, att det genom motionen förebragts ett spörsmål, som vore förtjänt att tagas under statsmakternas övervägande för åvägabringande av en lösning. Utskottet fann emellertid vid det dåvarande,

Bihang till riksdagens protokoll 1929. 3 saml. 30 häft. (Nr 116—118.) 2

att initiativ till en utredning av frågan icke borde tagas, och anförde utskottet för denna ståndpunkt åtskilliga skäl. Vilket eller vilka av dessa skäl, som för utskottsmajoriteten blevo bestämmande, är av lätt insedda anledningar svårt att avgöra. Det förefaller emellertid som om det i mars månad 1928 avgivna betänkandet med förslag till stadsbyggnadslag, vilket framlades vid tidpunkten för fattande av utskottets beslut i ämnet, utövat ett betydligt inflytande på utskottets ståndpunktstagande. Utskottet anförde, att sagda förslag, om det genomfördes, möjligen kunde komma att underlätta lösandet av vissa för flere kommuner gemensamma kommunikations- och stadsplanefrågor. Enligt utskottets mening borde det därför, för ett ställningstagande i sak till frågan om skapande av ett "Stor-Stockholm", lämpligen först närmare undersökas, vilka konsekvenser detta förslag kunde komma att få beträffande "Stor-Stockholms" aktuella trafik- och stadsplanefrågor. Sedan numera betänkandet med förslag till stadsbyggnadslag m. m. varit under år 1928 tillgängligt för granskning, torde det hava blivit uppenbart, att ur olika synpunkter förslaget näppe- ligen kan giva anledningar till förhoppningar om att man på denna väg skulle nå fram till en lösning av "Stor-Stockholms" aktuella trafik- och stadsplane- frågor. Det synes med skäl kunna ifrågasättas, om förslaget, efter den kritik, som ägnats detsamma från olika håll, kommer att i den av de sakkunniga ifrågasatta omfattningen läggas till grund för en lagstiftning beträffande stadsbyggnad. Men alldeles oavsett om förslaget till stadsbyggnadslag kom- mer att genomföras i den av de sakkunniga föreslagna omfattningen äro de metoder, som föreslagits av de sakkunniga, icke ägnade att för "Stor-Stock- holms" del lösa frågan om *genomförandet* av en regionplan. De sakkunniga hava nämligen ifrågasatt, att kommunalförbund för regionplanefrågor skulle kunna bildas endast *på frivillighetens grund*. Tanken att ett kommunalför- bund på frivillighetens grund skulle kunna åvägbringas emellan den mängd kommuner, som finnas inom "Stor-Stockholms"-området, är i själva verket ganska fantastisk. Spörsmålet om skapandet av något slags gemensamt organ för *genomförandet* av regionplaner blir viktigare för varje år som går. Det föreligger vissa överenskommelser om utarbetande av en regionplan, Stockholms läns landsting har härför anvisat erforderliga medel och statsbidrag föreslås av Kungl. Maj:t i årets statsverksproposition till sagda arbete. Men man är icke mycket hjälpt om en regionplan utarbetas. Det är synnerligen viktigt att det åstadkommes något slags organisation, som kan åvägbringa genom- förandet av regionplanen, när den väl föreligger uppritad. Möjligheterna att genomföra regionplanen inom det nuvarande "Stor-Stockholms"-området med dess många olika viljor och intressen, som streta åt olika håll, är, som varje initierad väl vet, mycket liten eller ingen.

Jag har något utförligt uppehållit mig vid frågan om regionplanen och en nyorganisations betydelse för en dylik plan, enär frågan härom var föremål för särskild uppmärksamhet vid förlidet års riksdag fastän, enligt min mening, ur icke riktiga synpunkter.

Jag tillåter mig i det följande att i största korthet beröra några av de ytterligare skäl, som vid förra årets riksdag anfördes mot den då föreslagna utredningen. Det framhölls, att det bleve ett utomordentligt svårlöst problem att reglera förhållandet mellan det egentliga Stockholms förvaltning och ett "Stor-Stockholms" förvaltning. Häremot må anmärkas, att om problemet är så svårlöst, som det vid förra riksdagen gjordes gällande, borde man ju förr dess hellre gripa sig an med detsamma, då det ju ostridigt är en samhällsfråga av en betydande räckvidd, som här föreligger. Det anfördes också, att det här var fråga om ett speciellt spörsmål, som endast berörde Stockholmstrakten. Emellertid har riksdagen icke en, utan flerfaldiga gånger gjort endast en viss landsdel berörande spörsmål till föremål för statsingripanden. Erinras må ock, att en särskild kommunalförfattning gäller för Stockholm och att åvägabringandet av ändringar i denna författning måste beslutas av riksdagen. Det förevarande spörsmålet berör en befolkning, omfattande mer än $\frac{1}{10}$ av rikets folkmängd, och en rationellt ordnad organisation kan medföra sådana verkningar, att de göra sig gällande i hela riket.

Då jag nu ånyo frambär kravet på utredning, har jag med hänsyn till vad som förekom under förlidet års offentliga diskussion ansett mig böra giva detsamma en mera allmän utformning. Det torde sålunda vara otvivelaktigt, att samma problem, som föreligga inom "Stor-Stockholms"-området, förefinnas inom några andra delar av riket. Det synes sålunda, att döma av vissa tidningsuttalanden, som om liknande problem, om ock måhända icke av samma intensitet, föreligga i Göteborgstrakten. Under utskottsförhandlingarna framkom jämväl, att i ett av rikets län en önskvärd samverkan mellan två intill varandra gränsande köpingar icke kommit till stånd. Anledningen till att samverkan icke åvägabringas är utan tvivel djupast sett den, att lagen om kommunalförbund icke erhållit en sådan utformning, att gemensamhetsintressena kunna vinna beaktande och tillgodoses. Allt för stort avseende är enbart fäst vid kommunernas absoluta bestämmanderätt. Med hänsyn till de nya förhållanden, som tillkommit icke minst på kommunikationernas område och som oundgängligen kräva en samverkan inom större enheter, synes det kunna ifrågasättas, om icke en försiktig och noggrant begränsad inskränkning i den kommunala absolutismen kan vara nog så motiverad.

Då jag sålunda i år hemställer om en utredning, avser denna spörsmålet om och på vad sätt genom lagstiftning förhållandet mellan kommuner, som gränsa till varandra och i ett eller flera avseenden hava intressen, som behöva samfällt regleras, må kunna praktiskt ordnas. Det är möjligt, att det härvidlag kan visa sig erforderligt, att åt kommunalförbundsagen gives en vidsträcktare omfattning än vad för närvarande är fallet. Utredningen bör enligt min mening ej heller utesluta möjligheten av att för visst särskilt fall andra vägar beträdas än genom ändring av sagda lag. Det kan sålunda måhända visa sig erforderligt, att t. ex. för Stockholms vidkommande en annan organisation, än den kommunalförbundsagen anvisar, är den lämpligaste och att or-

ganiserandet av ett landstingsområde för Stockholm och förorter skall visa sig vara den riktigaste lösningen.

Under återopande av vad sålunda anförts får jag hemställa,

att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning av frågan om och på vad sätt genom lagstiftning förhållandet mellan kommuner, som gränsa intill varandra och i ett eller flere avseenden hava intressen av beskaffenhet att böra samfällt regleras, må kunna praktiskt ordnas samt om framläggande för riksdagen av de förslag, som av utredningen må för-
anledas.

Stockholm den 21 januari 1929.

E. Thulin.